

ЖІНКИ В УКРАЇНСЬКІЙ АРМІЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В роботі розглянуто законодавчо затверджені норми залучення та перебування жінок на військовій службі, проаналізовано статистичні зміни кількісного та якісного складу ЗСУ, досліджено основні причини популяризації військової служби серед українок, висвітлено зміни в законодавстві, що стосуються впровадження гендерних підходів та недискримінаційної системи підбору військових кадрів.

Ключові слова: Українська армія, Збройні Сили України, жінка-військовослужбець, гендерна рівність в армії.

Abstract

The paper considers the legally approved norms of recruitment and stay of women in military service, analyzes statistical changes in the quantitative and qualitative composition of the Armed Forces, examines the main reasons for promoting military service among Ukrainian women, highlights changes in legislation on gender and non-discriminatory recruitment.

Keywords: Ukrainian Army, Armed Forces of Ukraine, female servicemen, gender equality in the army.

Служба в збройних силах пов'язана з виконанням специфічних завдань по силовому опору зовнішньому втручання, тому потребує відповідної фізичної, моральної підготовки та загартованості, підпорядкування дисципліні, центром якої є виконання наказів, пов'язаних із певним ризиком для життя, і суттєво відрізняється від роботи бізнесмена, політика, державного службовця, продавця, кравця та іншої діяльності. Політика гендерної рівності у збройних силах в останні часи набула неабиякої актуальності. Жінки-військовослужбовці завзято намагаються довести свою спроможність у забезпеченні світового миру і безпеки не тільки надаючи медичні послуги, але і беручи участь у безпосередніх військових діях [1].

Статистичні дані Головного управління персоналу Генерального штабу Збройних Сил України свідчать про те, що в період з 2014 року кількість жінок-військовослужбовців в Україні зросла більш ніж вдвічі.

Відповідно до п.12. ст.1 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» [2] жінки виконують військовий обов'язок на рівних засадах із чоловіками (за винятком випадків, передбачених законодавством з питань охорони материнства та дитинства, а також заборони дискримінації за ознакою статі), що включає прийняття в добровільному порядку (за контрактом) та призов на військову службу, проходження військової служби, проходження служби у військовому резерві, виконання військового обов'язку в запасі та дотримання правил військового обліку.

Однією з головних причин того, чому так багато українок в останніх 7 років бажають долучитись до роботи (служби) у Збройних Силах стали військові дії на Сході України. Вступивши до лав ЗСУ, українські жінки продемонстрували країні та світу спроможність боронити державу нарівні з чоловіками незалежно від того, що законодавством України не визначено обов'язковість жіночого населення країни проходити строкову військову службу, як у деяких інших країнах. Гендерна рівність жінок та чоловіків в сучасній українській армії визначається за рахунок різномайття фахівців, де перевагою є професіоналізм, психологічні і ділові якості військовослужбовця.

Статтями 22 та 23 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» визначено, що під час особливого періоду на військову службу за контрактом приймаються особи віком до 60 років. Але перевага все ж таки надається кандидаткам віком до 45-ти. Особливо, коли йдеться про комплектування «бойових» посад. Перший контракт укладається строком на 3 роки (для посад рядового складу), а наступний – від 1 до 10 років [2].

Особливістю перебування жінок на службі у Збройних Силах є також і те, що на початку 2021 року 2,3 тисячі жінок-військовослужбовців перебували у відпустці по догляду за дитиною. Згідно з п.481 Положення № 1153/2008 час перебування військовослужбовця у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку,

відпустці для догляду за дитиною, яка потребує домашнього догляду, тривалістю, визначеною в медичному висновку, зараховується до строку вислуги у військовому званні [3].

За даними інформаційного агентства Міністерства оборони України АрміяINFORM, у березні 2021 року українська армія налічувала понад 57 тисяч жінок-військовослужбовців, з яких 31757 – проходять службу (строкову та за контрактом), що становить 15,6% від загальної кількості військовослужбовців та є одним з найвищих показників питомої ваги жіночої складової у чисельності Збройних Сил у порівнянні з багатьма арміями світу. Поряд з тим, кількість жінок, які служать і працюють у Збройних Силах сягає майже 22,5%. У Збройних силах України на посадах командирів взводів служать 109 жінок, командирів рот – 12, начальників відділень – 714, начальників відділу – 75, начальників управлінь – 5 жінок. Загалом, станом на початок березня 2021 року, на командних посадах перебувають понад 900 офіцерів-жінок. Проте, варто відмітити, що у загальній кількості цивільного особового складу збройних сил України частка жіноцтва становить більш, ніж 54% а також 7 українських жінок-військовослужбовців беруть участь у міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки у складі національного персоналу миротворчих контингентів[4].

Національна програма під егідою комісії «Україна – НАТО» на 2021 рік, затверджена Указом Президента України від 11 травня 2021 року № 189/2021, передбачає заходи, що повинні забезпечити інтегрування гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів; створення ефективної недискримінаційної системи добору, просування по службі, умов проходження служби жінок і чоловіків; запровадження механізмів використання гнучкого робочого графіка для жінок і чоловіків, які мають малолітніх дітей; проведення моніторингу виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека», розроблення та затвердження механізмів реагування на випадки насильства й дискримінації за ознакою статі та сексуальних домагань в армії тощо. Щодо відкриття доступу жінок до всіх офіцерських посад, то також варто згадати про Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року, який передбачає створення умов для проведення моніторингу призначення жінок на керівні посади [5].

Зміни відбулися й у військовій освіті. З 2020 року для жінок стали доступні майже усі спеціальності. Найбільше жінок і дівчат вступали на медичні спеціальності, право, фінанси, спеціалізацію «Військовий переклад». Намітилась тенденція збільшення кількості охочих здобути військову освіту за інженерно-технічним, розвідувальним профілем, а також займатися вивченням комп'ютерних наук та питаннями кібербезпеки. Крім того, торік чимало осіб жіночої статі виборювало право навчатися за фахом командного складу, зокрема і льотного [6].

Найбільш популярними для жінок військовими професіями на сьогодні є: зв'язківець, картограф, медичний працівник, фінансист, бухгалтер, перекладач, юрист та інші. У вітчизняних вишах проводять підготовку жінок за військовими професіями, які умовно можна поділити на групи: юридично-економічні, водійські, особливого призначення, технологічні та операторські.

Завдяки адвокаційному правозахисному громадському проекту «Невидимий Батальйон» українкам вдалося добитись розширення списку посад, які можуть обіймати жінки в Збройних силах України (зокрема цілої низки бойових та генеральських посад).

Чисельність жінок в українській армії стає дедалі більшою, вони активно популяризують службу у ВСУ та збільшують свій вплив на забезпечення рівних прав жінок поряд з чоловіками, які перебувають на військовій службі, доводять свою спроможність бути активними та ефективними командирами військових підрозділів різних рівнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Філянкіна Л.А. Армія vs жінки: питання гендерної рівності в деяких сучасних збройних силах світу // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2018. – Спец.вип. №3. – С.215-219. (дата звернення 18.12.2021). – Назва з екрана.
2. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 р. № 2232-ХІІ.
3. Про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України: Положення №1153/2008 зі змінами і доповненнями, внесеними Указом Президента № 486/2021 від 27.09.2021р.
4. У нашому війську служать понад 31 тисяча жінок [Електронний ресурс] // Інформаційне агентство АрміяINFORM. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://armyinform.com.ua/2021/03/04/v-nashomu-vijsku-sluzhyt-ponad-31-tysyacha-zhinok>. (дата звернення 18.12.2021). – Назва з екрана.

5. Забезпечення рівних умов жінкам і чоловікам під час проходження військової служби [Електронний ресурс] // Юридична сотня. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://legal100.org.ua/zabezpechennya-rivnih-umov-zhinkam-i-cholovikam-pid-chas-prohodzhennya-viyskovoji-sluzhbi-5713-vid-29-06-2021>. (дата звернення 18.12.2021). – Назва з екрана.
6. Збройні Сили України 30. Дайджест інформаційного агентства АрміяINFORM – Харків: ТОВ «Ланд пресс», 2021. – 28 с. (дата звернення 18.12.2021). – Назва з екрана.

Бахарев Олексій Олександрович, студент групи ТКР 20-МС факультету інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця, allexbahh@gmail.com.

Науковий керівник: Корнієнко Валерій Олександрович, к.і.н, д.п.н., завідувач кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця, valkorney1958@gmail.com.

Bakharev Oleksiy Oleksandrovych, student of the Faculty of Infocommunications, Radio Electronics and Nanosystems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, allexbahh@gmail.com.

Scientific adviser: Kornienko Valeriy Oleksandrovych, Ph.D., Head of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, valkorney1958@gmail.com.